

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No9
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M A KTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 258 sahifa,
2-sentyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti innovatsion faoliyatini rivojlantirish jarayoni.....	14
Ibragimova Gulsanam Nematovna	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim metodikasida qo'llanilishi va o'qituvchi kompetentligiga ta'siri	22
Abduyev Sheroz	
Boshlang'ich ta'limda "tabiatshunoslik" fanini raqamli platformalar orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish: 5e modeli asosida dizayn, baholash va joriy etish.....	25
Ahmadaliyev Shohruh Bahromjon o'g'li	
Ingliz va rus leksikografiyasida o'zbek milliy taom nomlarining lingvistik tahlili	30
Bobojonova Zarina Rashidovna	
Rahbarlarda til bilish darajasi va hissiy intellekt (eq): o'zaro bog'liqlikni o'rganish	34
Isaqlulova Baxtigul Xo'jamovna	
Frazeologizmlarni o'rgatishda matn asosida integratsiyalashgan dars modeli: xorijiy til o'rganuvchilar tajribasi	38
Jumayeva Sadbarg Mirolimovna	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari: rivojlangan davlatlar tajribasi tahlili	42
Karimova Moxichehra Rixsibayevna	
Rus va ingliz tillarida sharqona realiyalarning leksik-semantik tasnifi	46
Kulmamatova Aziza Do'stmamat qizi	
TRIZ metodikasi asosida texnokratik bolalar bilan ishlash tizimini takomillashtirish	50
Orifjonova Mavludaxon Abduqaxxor qizi	
Raqamli ta'lim muhitida pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish.....	53
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi	
Structure of Social Conflict and Stages of its Development	57
Zaynutdinova Shahnoza Yuldashevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag'batlantirish tizimini takomillashtirish.....	60
Abduraxmonova Nigoraxon Akramali qizi	
Expression of National Mental Characteristics in the Uzbek Lullaby.....	64
Alimbayeva Shaxlo Tursunovna	
Bo'lajak "texnologiya" fani o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ kompetentlikni rivojlantirish tizimining pedagogik zarurati	69
Avazov G'oyibnazar Berdiyevich	
Bo'lajak tarbiyachilarda integratsiyalashgan ta'lim faoliyatini rivojlantirish orqali kommunikativ salohiyatini shakllantirish	72
Baratova Yulduz Asadullayevna	
Umumta'lim maktablarida molekulyar fizikani o'qitishning hozirgi holati	76
Boymirov Sherzod Tuxtayevich, Xudoynazarova Visola Musurmonqul qizi	
Ingliz tilini o'qitishda talabalarning mustaqil ta'lim olish kompetensiyasini akt vositasida rivojlantirish	80
Ergasheva Sevaraxon Ravshanjon qizi	
Maktabgacha ta'lim pedagoglarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish istiqbollari.....	84
O'rinova Feruzaxon O'ljayevna, Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
IIV litsey o'quvchilarining liderlik kompetensiyasini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari.....	90
Gadoyeva Dildora Baxtiyorovna	
Improving the System of Human Resource Capacity Management in Higher Education Institutions: Evidence from Uzbekistan	98
Imomov I., Umirova D.	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarni mantiqiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishning zamonaviy usullari.....	104
Iskandarova Munisa Bahodir qizi	
Tarbiyachi-pedagoglarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish	107
Jovmirzayeva Nargiza Quvondiqovna	

Maktabgacha ta'lim yoshdagi giperaktiv bolalarga ta'lim berishning pedagogik-psixologik usullari	110
Jo'rayeva Nargiza Toirovna, Kamalova Sarvinov	
Blum taksonomiyasi asosida ilmiy kompetentlikni takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	113
Mustafayeva Nilufar Ulashovna	
Maktabgacha yoshdagi ovoz buzulishiga ega bolalar bilan guruhli mashg'ulotlarni tashkil qilish	117
Umida O'tbasarova Mexmanovna, Maksudbekova Xovvajan Xamidbek qizi	
Bolalar jamoasida do'stona munosabatlarni shakllantirishda rivojlanish markazlarida loyiha asosida o'qitish texnologiyasidan foydalanish usullari	121
Quronova Ismigul Xolmurod qizi	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda innovatsion metodlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi	126
Rustamova Davlatxon Toyirjon qizi	
Oliy ta'limda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishning innovatsion modellari	131
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna	
"Tibbiy radiologiya" fanini o'qitishda pedagogik muloqot orqali tanqidiy operativ muloqotni o'stirishning o'ziga xos xususiyatlari	139
Shukurova Sevara Ilhomovna	
Improving High Jump Techniques	143
Tajimbetov Anvar Tengeldayevich	
Filologik va ijtimoiy-siyosiy fanlarda ta'lim jarayonining innovatsion metodlari	146
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Понятие логического мышления и его особенности у младших школьников	149
Ахмаджонова Нозима Нодиржон кизи	
Интеграция психологии, обучения английскому языку, дошкольного образования и туризма: междисциплинарная модель формирующего опыта	152
Омонуллаева Дилофуза Асадулла кизи	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyatida ijtimoiy motivlarni shakllantirish usullari	157
Abduvaxobova Nodira	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv faollikni rivojlantirishning afzalliklari	160
Ismailova Nozima Umaraliyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini matnni tahlil qilishga o'rgatishda zamonaviy yondashuvlarning ahamiyati	164
Utanbayeva Dildora Abdixadirovna	
Dorivor o'simliklar kursini o'qitish metodikasini takomillashtirishda keys texnologiyalaridan foydalanish	168
Mirzaboyev Timur Bisenbay o'g'li	
Oliy ta'lim talabalarida ijtimoiy-axloqiy kompetensiyani rivojlantirish: empirik tadqiqot natijalari	171
To'raqulov Akbar Rustam o'g'li	
Gerontotexnologiya ijtimoiy-pedagogik innovatsiya sifatida	175
Temirova Muyassar Abdulkarim qizi	
O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda Sharq mutafakkirlarining qarashlaridan foydalanish	180
Raximova Surayyo Otabek qizi	
Yoshlarni kasb tanlashda ruhiy tayyorgarlik va shaxsiy qobiliyatlarni baholash	183
Biysenov Temirbek Taumuratovich	
Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning ahamiyati	188
Choriyeva Surayyo Choriyevna	
Differences Between Computer-Based and Paper-Based Assessment in Inclusive Education	192
Davidova Sayyora Sirojiddin kizi	
Raqamli muhit sharoitida ma'naviy-axloqiy tarbiya jarayonining pedagogik modeli va tajriba-sinov natijalari	196
Donayeva Nozimaxon Norbo'tayevna	
Intellekt xarita yordamida o'quvchilarda "emotsional intellekt"ni rivojlantirish	201
G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda o'yin faoliyatining psixologik-pedagogik ahamiyati	206
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini innovatsion yondashuv asosida boshqarishning nazariy asoslari	210
Mannanova Nargiza Xaydarovna	

Ingliz tilini o'rgatishda ona tilidan keng foydalanishning salbiy va ijobiy jihatlari	215
Masharipova Kumushoy Amin qizi	
The Relationship Between Critical Thinking and Reading Comprehension in Primary School Students	218
Mavlonova Dildora Shukhrat kizi	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarida zamonaviy metodlardan foydalanish	222
N. K. Musayeva, U. O. Ziyatova	
Singapurning ta'lim falsafasi: korporativ madaniyatni ma'naviy-ma'rifiy rivojlanish bilan integratsiyalash ...	226
Nishonov Xayrulla Xolmirzaevich	
The Anthropocentric Paradigm in Modern Linguistics: Cognitive Linguistics and Linguacultural Studies in The Study of Language, Consciousness, and Culture	230
Rajabova Shaxlo Shodmonovna	
Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishda nostandart yondashuvning ahamiyati	234
Ramazonova Salomat Saidovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kreativ sinflar ishini tashkil etishga tayyorlash	238
Saidova Gulruh Halim qizi	
O'zbek oilalarida ota-ona va farzand munosabatlarini tashxis qilishning psixologik xususiyatlari (Farg'ona vodiysi misolida)	242
Turg'unboeva Azizaxon G'ulomovna	
Сущность и специфика развития билингвизма у детей дошкольников	246
Истамова Нигора Азимжановна	
Zamonaviy rahbarning innovatsion boshqarish texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari	249
Xakimova Dildora Mashrabjonovna	
Креативный подход к развитию лингвометодического мышления студентов-филологов	253
Ходжаниязова Айгуль Айтмуратовна	

INGLIZ TILINI O'RGATISHDA ONA TILIDAN KENG FOYDALANISHNING SALBIY VA IJOBIY JIHATLARI

Masharipova Kumushoy Amin qizi

O'zbekiston Milliy universiteti Xorijiy filologiya fakulteti tyutori

Annotatsiya: Maqolada ingliz tili darslarida murakkab tushunchalarni ona tilda kengroq tushuntirishning ijobiy va salbiy jihatlari ko'rib chiqiladi. Bu pedagogik metod o'quvchilarning murakkab mavzularni osonroq tushunishini ta'minlash, dars interaktivligini oshirish kabi foydali jihatlarga ega. Shu bilan birga, uslubning haddan tashqari qo'llanilishi til o'rganish jarayonining sekinlashishiga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada aynan shu kabi masalalar tahliliga urg'u beriladi.

Kalit so'zlar: ona tili, kod-almashtirish (code-switching), ingliz tili, ta'lim metodikasi, motivatsiya.

Abstract: This article critically examines the advantages and disadvantages of using the native language to provide more detailed explanations of complex concepts in English language classrooms. On the one hand, this pedagogical approach facilitates learners' comprehension of challenging topics and enhances classroom interactivity. On the other hand, its excessive application may slow down the process of language acquisition. The paper emphasizes the analysis of these issues within the context of language teaching methodology.

Key words: native language, code-switching, English language, teaching methodology, learner motivation.

Аннотация: В статье рассматриваются положительные и отрицательные стороны использования родного языка для более подробного объяснения сложных понятий на уроках английского языка. С одной стороны, данный педагогический метод способствует лучшему пониманию учащимися трудных тем и повышает интерактивность занятий. С другой стороны, чрезмерное применение этого подхода может замедлить процесс освоения иностранного языка. В статье акцентируется внимание на анализе подобных вопросов в контексте методики преподавания языка.

Ключевые слова: родной язык, код-свичинг (code-switching), английский язык, методика преподавания, мотивация учащихся.

KIRISH

Globalizatsiya davrida ingliz tilini o'rganish butun dunyoda muhim ehtiyojga aylangan. Ingliz tili xalqaro muloqot, texnologiyalar va ilmiy tadqiqotlarning asosiy vositasi sifatida e'tirof etiladi. Shu sababli, ko'plab ta'lim tizimlarida bu tilni samarali o'qitish muhim vazifa hisoblanadi. Kod-almashtirish (code-switching) – o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi muloqotda bir tildan boshqasiga o'tish jarayoni – ta'lim jarayonida keng qo'llaniladigan metodlardan biridir. Ushbu uslub murakkab mavzularni tushuntirish va o'quvchilar bilan aloqa o'rnatishda yordam beradi. Biroq, bu uslubning haddan tashqari qo'llanilishi o'rganilayotgan tilni amaliy qo'llash imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Bugungi globallashuv davrida ingliz tilini o'rganish nafaqat kasbiy faoliyat, balki kundalik hayotda ham muhim ehtiyojga aylangan. Ingliz tili dunyo bo'ylab xalqaro aloqa, biznes, ilm-fan va texnologiya tili sifatida keng qo'llaniladi. Shuningdek, bu tilni bilish jahon miqyosida imkoniyatlarni kengaytiradi. Shu sababli, ingliz tilini o'rganish o'quvchilar va talabalar uchun dolzarb vazifaga aylangan. Ingliz tilini o'rganish jarayonida samarali metodlarni tanlash esa ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'limning eng muhim omillaridan biri – o'qituvchining o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishi, ularni darsga jalb qilishi va murakkab ma'lumotlarni tushunarli tarzda taqdim etishidir. Shu maqsadda, o'qituvchilar ingliz tilini o'rgatishda ko'pincha ona tiliga qaytib, tushuntirishga harakat qiladilar. Bu metod pedagogikada kod-almashtirish (code-switching) usuli deyiladi. Kod-almashtirish deganda o'qituvchi yoki o'quvchilar o'rtasida

ona tili va o'rganilayotgan til o'rtasida tez-tez o'tish tushuniladi. Bu uslub o'quvchilarni faollashtirish, ular uchun murakkab tushunchalarni yengilroq tushuntirish imkonini beradi.

Kod-almashtirishning afzalliklaridan biri shundaki, o'quvchilar o'z ona tili yordamida yangi tilni tushunishga harakat qiladilar, bu esa o'qitish jarayonini yengillashtiradi va o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu bilan birga, kod-almashtirishning haddan tashqari qo'llanilishi salbiy oqibatlariga ham olib kelishi mumkin. Ayniqsa, o'quvchilarning o'rganilayotgan tilni amaliy ravishda qo'llash imkoniyatlari cheklangan taqdirda, bu tilni o'zlashtirish jarayoni sekinlashadi. Shu sababli, kod-almashtirishdan foydalanish ta'lim jarayonida balansli va maqsadga muvofiq tarzda amalga oshirilishi zarur. O'qituvchilar darsni rejalashtirishda bu metodning ijobiy va salbiy jihatlarini inobatga olishlari kerak. Ushbu maqola ingliz tili o'qitishda ona tilida tushuntirish, unga qayta murojaat qilish hamda uning samarali qo'llanilishining ijobiy va salbiy jihatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kuzatish: ingliz tili darslarida kod almashtirishning qanday amalga oshirilishini aniqlash uchun darslar kuzatildi.

So'rovnoma va intervyular: o'qituvchi va o'quvchilar kod almashtirishdan qanday foydalanganliklari haqida fikr bildirishdi.

Adabiyotlarni tahlil qilish: til o'rgatish metodikasiga oid ilmiy ishlar va maqolalar o'rganildi.

Ijobiy jihatlar:

1. *Tushunishni osonlashtirish.* Kod almashtirish murakkab grammatik va leksik tushunchalarni tushuntirishni yengillashtiradi. Masalan, murakkab jumla tuzilmalarini tushuntirishda o'qituvchi ona tilidan foydalanishi mumkin. ^[1] ta'kidlaganidek, "kod almashtirish orqali o'quvchilar qiyin tushunchalarni tezroq anglab olishlari mumkin, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi."
2. *Motivatsiyani oshirish.* O'quvchilar ona tilidan foydalanilganda darsda o'zlarini qulay his qilishadi, bu esa ularning ishonchini oshiradi. ^[3] fikricha, "til almashtirish o'quvchilarning madaniy ongini oshirish uchun ham samarali usul hisoblanadi."
3. *Interaktivlikni kuchaytirish.* Kod almashtirish o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida interaktiv muloqotni mustahkamlaydi, bu esa darsni jonli va samarali qiladi.

Salbiy jihatlar:

1. *Tilga qaramlikning kuchayishi.* Haddan tashqari kod almashtirish o'quvchilarning o'rganilayotgan tilni kamroq ishlatishlariga olib keladi. ^[4] ta'kidlaganidek, "haddan tashqari ko'p kod almashtirish o'rganilayotgan tilni qo'llash imkoniyatlarini cheklashi mumkin, bu esa til rivojlanishini susaytiradi."
2. *Amaliyotning kamayishi.* O'quvchilar amaliy mashqlar orqali til ko'nikmalarini rivojlantirishi kerak, lekin kod almashtirish buning oldini olishi mumkin.

Kod almashtirish dars jarayonida muhim vosita bo'lib, uning ijobiy va salbiy jihatlarini hisobga olish lozim. ^[2] qayd etganidek, "o'quv jarayonida kod almashtirish faqat yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi kerak, aks holda u til rivojlanishini cheklashi mumkin." Shunday ekan, kod almashtirishdan oqilona foydalanish o'quv jarayonini yaxshilashga xizmat qiladi. O'rta darajadagi o'quvchilar uchun kod almashtirishni asta-sekin kamaytirish zarur, chunki bu ularning mustaqil ravishda ingliz tilida muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kod almashtirish ingliz tili darslarida samarali vosita bo'lishi mumkin, ammo uning qo'llanilishi muvozanatli bo'lishi shart. Bu metoddan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va muloqotga jalb qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, haddan tashqari kod almashtirish o'quvchilarning lingvistik rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Kod almashtirish (code-switching) ingliz tili o'qitish jarayonida ikki tomonlama ta'sirga ega bo'lgan didaktik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu uslubning afzalliklari va kamchiliklari darsning maqsadlari, o'quvchilarning darajasi va pedagogning yondashuviga bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kod almashtirish ijobiy ta'sir ko'rsatishi uchun uni oqilona va muvozanatli qo'llash zarur.

Kod-almashtirishning o'rganilayotgan tilni mustahkamlashdagi yordami faqat uning maqsadga muvofiq qo'llanishida ko'rinadi. O'qituvchilarga kod-almashtirishning chegaralarini belgilash, o'quvchilarning ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish va darslar davomida ingliz tilida muloqotni maksimal darajada rag'batlantirish zarur.

1. **Balansni saqlash:** kod-almashtirishni faqat murakkab mavzularni tushuntirish yoki o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun qo'llash kerak.
2. **Bosqichma-bosqich yondashuv:** darsning har bir bosqichida kod-almashtirish darajasini pasaytirib, o'quvchilarni ingliz tilida mustaqil muloqotga undash lozim.
3. **Differensial yondashuv:** o'quvchilarning tilni egallash darajasiga qarab, kod-almashtirishning turli shakllarini qo'llash maqsadga muvofiq.
4. **Innovatsion metodlar:** kod-almashtirish bilan bir qatorda zamonaviy texnologiyalar va kommunikativ metodlardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi.

XULOSA

Kod-almashtirishdan oqilona foydalanish o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish, murakkab mavzularni o'zlashtirishni yengillashtirish va darsni qiziqarli qilishga yordam beradi. Biroq, bu uslubni haddan tashqari qo'llash darsning asosiy maqsadlariga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, kod-almashtirish faqat yordamchi vosita sifatida, o'rganilayotgan tilni rivojlantirishga xizmat qiladigan qo'shimcha metod sifatida qo'llanishi kerak. Bu yondashuv o'quvchilarning ingliz tilidagi mustaqil muloqot ko'nikmalarini samarali rivojlantirish uchun eng maqbul usul hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cook, V. (2001). Second Language Learning and Language Teaching. London: Arnold.
2. Macaro, E. (2005). Codeswitching in the L2 Classroom: A Communication and Learning Strategy.
3. Ferguson, G. (2003). Classroom code-switching in post-colonial contexts: Functions, attitudes, and policies. AILA Review, 16, 38-51.
4. Myers-Scotton, C. (1993). Social Motivations for Codeswitching: Evidence from Africa. Clarendon Press.
5. Zentella, A. C. (1997). Growing Up Bilingual: Puerto Rican Children in New York. Blackwell Publishers.
6. Баклашова, Т. А. (2017). Использование код-свитчинга на уроках иностранного языка. Педагогика и методика, 3(1), 45-58.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.